

Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kehittämishanke

Verkko-opetusta kehittämässä

Tapausesimerkkinä nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen
maisteriopinnot

Juha Nieminen

Työn ohjaaja

Harri Kukkonen

Tampere 11/2009

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Juha Nieminen
Verkko-opetusta kehittämässä
Tapausesimerkkinä nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot
36 sivua + 5 liitesivua
Marraskuu 2009
Työn ohjaaja Harri Kukkonen

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeen tavoitteina olivat opettajan ammatillinen kasvu ja pedagoginen kehittyminen sekä verkko-opetuksen kehittäminen aikuisopiskelijaryhmässä. Hanke toteutettiin nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa Tampereen yliopistossa. Kehittämistyöhön sisältyivät verkko-opetuksen teoriaan perehtyminen ja verkko-opiskelua koskevan kyselyaineiston kokoaminen opiskelijaryhmältä. Verkko-opetuksen teorian ja kootun aineiston analyysin pohjalta erityiseksi kehittämisteemaksi nousi vuorovaikutuksen vahvistaminen ja yhteisöllisen oppimisen tukeminen verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Hankkeen tuloksena syntyi verkko-opetusta koskeva uusi pedagoginen tietoisuus, jonka suuntaamana suunniteltiin ja käynnistettiin uusi verkkokurssi syksyllä 2009.

Avainsanat: verkko-opetus, verkkopohjainen oppimisympäristö, nuorisotyö

SISÄLLYSLUETTELO:

1 Kehittämishankkeen tausta ja tarkoitus	4
2 Verkko-opetuksen lähtökohtia	7
2.1 Mitä on verkko-opetus?	7
2.2 Verkkopohjainen oppimisympäristö ja sen metaforat	8
2.3 Verkkopedagogiikka ja verkkodidaktiikka	11
3 Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot	14
3.1 Tavoitteet, sisältö ja organisointi	14
3.2 Opetuksen periaatteista	16
4 Opiskelijoiden kokemuksia verkkopohjaisesta oppimisympäristöstä	17
4.1 Aikaisemmat kokemukset ja käyttötavat	18
4.2 Työkalujen hyödyllisyys	20
4.3 Oppimista edistäneet seikat	22
4.4 Oppimista hidastaneet tai vaikeuttaneet seikat	24
4.5 Lisäohjauksen tarve	25
5 Yhteisöllisen oppimisen rakennusaineksia uudessa opintojaksossa	27
5.1 Yleistä yhteisöllisestä oppimisesta	27
5.2 Sosio-kognitiivinen näkemys	28
5.3 Sosiokulttuurinen näkemys	29
5.4 Uuden verkkokurssin tavoitteita, sisältöjä ja ratkaisuja	31
6 Loppusanat	33
Lähteet	35
Liitteet	37
Liite 1 Kyselylomake	37
Liite 2 Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot – opintojakson oppimisalusta	40

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARKOITUS

Verkko-opetus on lisääntynyt voimakkaasti sekä toisen asteen että korkea-asteen koulutuksessa 2000-luvulla. Verkko-opetuksen kehittäminen on nähty tärkeänä sekä ammatillisen koulutuksen (ks. Verkko-opetuksen kehittäminen ja vakiinnuttaminen 2005) että yliopistopedagogiikan (ks. Korhonen 2004) piirissä. Alan kehitys- ja yhteistyötä on tehty jo pitkään esimerkiksi Suomen virtuaaliyliopistossa ja Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulussa.

Erityisesti aikuisten oppimisen organisoinnissa tieto- ja viestintäteknologialla (tvt) on katsottu olevan potentiaalia rakentaa räätälöityjä ja monimuotoisia oppimismahdollisuuksia erilaisiin koulutustarpeisiin (Korhonen 2003, 19). Aikuiskoulutuksessa opiskelijoiden elämäntilanne ja työkokemus on huomioitava opetuksen sisällöissä ja järjestelyissä. Verkkopohjaiset oppimisympäristöt tarjoavat joustavia mahdollisuuksia aikuisten oppimisen ohjaukselle. Huolimatta positiivisista visioista ja oletuksista tieto- ja viestintäteknologian soveltaminen opetuksessa ja oppimisessa on osoittautunut haasteelliseksi (em.).

Verkko-opetus merkitsee haastetta myös yksittäisen opettajan ammatilliselle kasvuille ja pedagogiselle kehittymiselle. Perinteiseen opetukseen kasvaneelle ja tottuneelle opettajalle verkko-opetuksen käyttöönotto on ammatilliseen kasvuun sisältyvä prosessi, jossa opettaja hankkii verkko-opetukseen tarvittavat riittävät teoreettiset tiedot ja niihin kytkeytyvät ohjaukselliset ja tekniset taidot.

Tällä ammatillisen opettajankoulutuksen opintoihin sisältyvällä kehittämishankkeella on kaksi toisiinsa erottamattomasti kytkeytyvää tavoitetta:

- 1) Ammatillinen kasvu ja pedagoginen kehittyminen
- 2) Verkko-opetuksen kehittäminen aikuisopiskelijaryhmässä

Ammatillinen kasvu ja siihen sisältyvä pedagoginen kehittyminen on tekijän oma tavoite. Tavoitteeseen pyritään parantamalla teoreettista ja käytännöllistä osaamista verkko-opetuksen saralla. Oman työn kehittämiseen sisältyy verkko-opetusta koskevan

teoreettisen tietämyksen hankkiminen, opiskelijoiden verkko-opintoja koskevan tapausaineiston kerääminen ja analyysi sekä kertyneen uuden tiedon hyödyntäminen verkko-opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä on merkinnyt tutustumista sellaiseen opetuksen ja kasvatustieteellisen käsitteistön ja tutkimuksen alueeseen, jonka kanssa tekijä ei aikaisemmin ole ollut juurikaan tekemisissä.

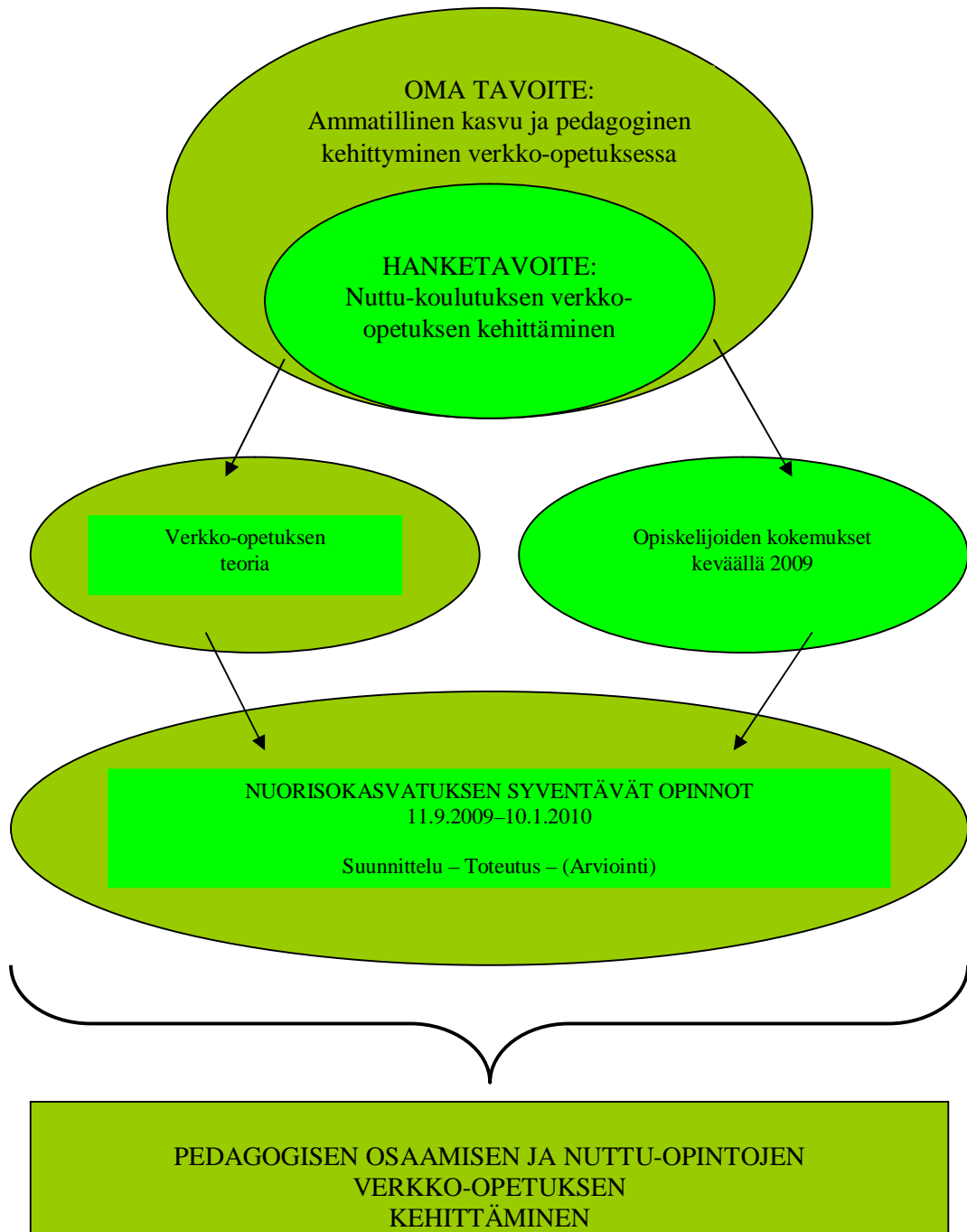
Hankkeen kohdistuminen aikuisryhmään on merkinnyt lisäulottuvuutta nuorisotyöhön ja nuorisokasvatukseen suuntautuneelle opettajalle. Pekka Ihanaisen mukaan aikuisopettajan täytyy ymmärtää, että tietoverkko on uusi oppimis-, opiskelu- ja opetusympäristö. Se on toiminnallisesti ja rakenteellisesti erilainen kuin kasvokkaisen opetuksen todellisuus. (Ihanainen 2002, 182.) Tähän aikuisopettajan uuteen todellisuuteen olen kehittämishankkeessani perehtynyt.

Ammatillista kasvua koskevassa kirjallisuudessa on jo jonkin aikaa käytetty termiä monimuotoinen ura (*protean career*) kuvaamaan jatkuvalla oppimiselle rakentuvaa ammatillista kehittymistä (ks. Ruohotie 2002, 205). Näkemys monimuotoisesta urasta korostaa horisontaalista ammatillista kasvua, jolle on ominaista osaamisen laajeneminen ja monipuolistuminen (em.). Aikuisten verkko-opetuksen maailmaan paneutumisen olen kokenut tällaisena horisontaalisena kasvun paikkana.

Hankkeen toisena tavoitteena on kehittää verkko-opetusta Tampereen yliopiston nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa (”Nuttu-hanke”). Teoreettista tietoa ja opiskelijoilta kerättyä aineistoa hyödyntäen suunniteltiin ja toteutettiin pääosin syksyllä 2009 ”Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot” – niminen uusi verkkokurssi. Kehittämishankkeen tuloksia voidaan hyödyntää paitsi uudessa verkkokurssissa ja koko käynnissä olevassa 2,5-vuotisessa pilottikoulutuksessa, niin myös suunniteltaessa koulutuksen jatkoa.

Vaikka hankkeen perustavoitteet voidaan ajatuksellisesti erottaa toisistaan, ne kietoutuvat tiiviisti yhteen: Nuttu-opintojen verkko-opetuksen kehittäminen on henkilökohtaiseen ammatilliseen kasvuun sisältyvän pedagogisen kehittymisen käytännön työkenttä. Kehittämishankkeen kokonaisrakenne on esitetty kaavamaisesti kuviossa 1. Alkuperäisen kuvion hahmotteli työn ohjaaja Harri Kukkonen hankkeen

väljänkkuroinnin yhteydessä, mutta rakenteen ja sen visualisoinnin jatkokehittelystä ja lopullisesta muotoilusta vastaa tekijä.

Kuvio 1: Kehittämishankkeen rakenne.

2 VERKKO-OPETUKSEN LÄHTÖKOHTIA

Verkko-opetuksen kehittämisen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat verkko-opetus, verkkopohjainen oppimisympäristö, verkkopedagogiikka ja verkkodidaktiikka. Tässä luvussa määritellään nämä käsitteet ja pohditaan lyhyesti niiden keskinäisiä suhteita. Tarkastelun tavoitteena on tehdä verkko-opetusta teoreettisesti ymmärrettäväksi sekä liittää Nuttu-koulutuksen verkko-opetuksen käytännön kehittämistyö verkko-opetuksen yleisiin kysymyksiin.

2.1 Mitä on verkko-opetus?

Alan kirjallisuuteen tutustumisen perusteella näyttää siltä, että verkko-opetuksen käsitettä käytetään perin vaihtelevasti. Usein käsitteellä viitataan verkko-opetukseen yhtenä opetuksen erityisalueena käsitteen sisältöä tarkemmin määrittelemättä.

Jo alan varhaisissa kokoavissa esityksissä verkko-opetuksena pidettiin sekä kokonaan verkossa toteutettavaa opetusta että verkon käyttöä osana perinteisiä opetuksen muotoja (esim. Kiviniemi 2000, 22-23.) Tämä verkko-opetuksen laaja tulkinta on säilynyt nykypäivään saakka. Esimerkiksi Helsingin yliopiston ”VERTTI-Opettajan verkkokurssituki”-sivusto määrittelee verkko-opetuksen varsin yleisluonteisesti:

Tällä sivustolla verkko-opetus käsitetään varsin laajasti ja määritellään se kattamaan kaikkia niitä toimintoja, joissa verkkoa ja/tai siinä olevia palvelimia käytetään suunnitelmallisesti opetuksen tukena (VERTTI-Opettajan verkkokurssituki 2009).

Viime vuosina on lisäksi voimistunut pyrkimys erilaisten opetusmuotojen integroimiseksi tieto- ja viestintätekniikan avulla. Tämän sulautuvaksi opetukseksi nimetyn opetustavan tarkoituksena on rakentaa moninaisista elementeistä koostuva oppimisympäristö, jonka tavoitteena on integroida sekä opetuksen elementtejä ja prosesseja että tieto- ja viestintätekniikan tarjoamia ympäristöjä ja

vuorovaikutusvälineitä. (Levonen, Joutsenvirta & Parikka 2009, 15–17.) Sulautuvassa opetuksessa integroinnin kohteena voivat olla seuraavat seikat (em., 17):

- tiedon ja toiminnan eri muodot
- opetuksen metodit
- verkko-opetus ja kasvokkainen opetus
- koulutus ja työssä oppiminen
- synkroninen ja asynkroninen opetus
- yhdessä oppiminen ja itseohjautuva opetus

Kokoavasti voidaan todeta, että verkko-opetuksella tarkoitetaan opetusta tai tavoitteellista oppimisen ohjausta erilaisissa tieto- ja viestintätekniikkaan pohjautuvissa verkkoympäristöissä. Verkko-opetuksen käsitettä käytetään sekä kokonaan verkossa tapahtuvan opiskelun ohjaamisesta että muiden opetuksen muotojen osana tai lisänä toteutettavasta verkkopohjaisesta opetuksesta. Muita verkko-opetukseen kytkettäviä opetuksen muotoja ovat esimerkiksi luento-opetus, tentti, seminaari, kenttätyö ja harjoittelu. Myös tässä raportissa käytetään verkko-opetuksen käsitettä riippumatta siitä, toteutetaanko oppisisällön opetus kokonaan verkkoympäristössä vai muun opetuksen lisänä tai osana.

2.2 Verkkopohjainen oppimisympäristö ja sen metaforat

Oppimisympäristön käsite istuu hyvin nykyisiin oppimista ja opetusta koskeviin käsityksiin. Oppimisympäristö kuvaa perinteisestä opettajajohtoisesta ja esittävästä luento-opetuksesta poikkeavia koulutuskäytäntöjä, ja ammatillisessa koulutuksessa oppimisympäristön käsitteellä voidaan korostaa opettajajohtoisen luento-opetuksen korvautumista työprojekteilla, simulaatioilla, ongelmakeskeisellä opiskelulla ja autenttisissa työympäristöissä tapahtuvalla opiskelulla (Manninen 2000, 29). Lisäksi oppimisympäristön käsitettä voidaan käyttää jäsentämään formaalin koulutuksen ulkopuolella olevia kasvun ja oppimisen kenttiä (esim. Nieminen 2007), joiden olemassaolon ja merkityksen kasvatustiedekin on vähitellen tunnustamassa.

Oppimisympäristön yleiseksi määritelmäksi kehittämishankkeessani sopii paljon lainattu Wilsonin määritelmä:

Oppimisympäristö on paikka tai yhteisö, jossa ihmisillä on käytössään erilaisia resursseja, joiden avulla he voivat oppia ymmärtämään erilaisia asioita ja kehittämään mielekkäitä ratkaisuja erilaisiin ongelmiin (Manninen 2000, 30–31).¹

Tässä raportissa tarkastellaan verkko-opetuksen kehittämistä formaalin koulutuksen verkkopohjaisessa oppimisympäristössä, joka käytännössä on avoimen lähdekoodin oppimisolusta Moodle. Verkkopohjaisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan yleisesti ottaen hypertekstiin ja – mediaan perustuvaa, vuorovaikutuskanavien (esim. sähköposti, keskusteluryhmät, chat) ja erilaisten tietokantojen (esim. opiskelijoiden päiväkirjat, rekisterit) muodostamaa kokonaisuutta (Matikainen & Manninen 2000, 10). Vaikka verkkopohjaisesta verkkoympäristöstä puhuttaessa huomio kiinnittyy helposti vain itse oppimisolustaan, on Wilsonin määritelmän mukaisesti koko ajan muistettava, että tuohon oppimisympäristöön kytkeytyy oppimisolustan kautta vuorovaikutuksessa oleva ihmisyyhteisö. Oppimisolustan käsitettä käytetään tässä työssä kuitenkin pitkälti synonyymisesti verkkopohjaisen oppimisympäristön käsitteen kanssa.

Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen erilaisia toteutuksia ja käyttötapoja voidaan havainnollisesti kuvata Jyri Mannisen (2000) esittelemän neljän metaforan avulla. Metaforat kertovat tiivistetysti, millaisia erilaisia käyttötarkoituksia verkkopohjaisilla oppimisympäristöillä voidaan nähdä. Metaforat ja niiden ydinsisällöt ovat seuraavat (em., 36–39):

1. Verkkopohjainen oppimisympäristö kalvopankkina ja informaatiovarastona.

Verkon käyttö luentokalvojen levityskanavana ja perinteistä lähiopetusta tukevana välineenä on verkkopohjaisen oppimisympäristön yksinkertaisin toteutustaso. Suunnittelu- ja toteutusvaiheessa metafora aiheuttaa ongelmia silloin, jos oppimisympäristö nähdään ainoastaan luentokalvojen jakelukanavana, sekalaisena linkkikokoelmana tai hakukoneiden tuottamina satunnaisina tuloksina.

¹ Alkuperäinen lähde: Wilson, B. (ed.) 1996. Constructivist Learning Environments: Case Studies in Instructional Design. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

2. Verkkopohjainen oppimisympäristö verkostona.

Toisessa metaforassa korostetaan tietoverkkojen tarjoamia

kommunikaatiomahdollisuuksia ja reaaliaikaisen informaation saatavuutta.

Oppimisympäristön suunnittelussa painottuu linkkien ylläpito, kommunikaatioalueiden (esim. postituslistat ja keskustelualueet) käyttö ja opiskelun ohjaus.

3. Verkkopohjainen oppimisympäristö rakenteena.

Verkkopohjaisen oppimisympäristön käsittely oppimista ja opiskelua tukevana

hypertekstirakenteena tarjoaa kehittyneemmän metaforan. Linkkien ja rakenteiden

avulla voidaan tuottaa ohjaavia itseopiskeluun soveltuvia oppimateriaaleja. Pääpaino

tässä metaforassa on se, että oppimisympäristön rakenteet tukevat parhaalla

mahdollisella opittavan asian omaksumista.

4. Verkkopohjainen oppimisympäristö virtuaaliluokkana

Neljännessä metaforassa korostetaan teknisen ratkaisun (esim. www-sivut,

tietokonekokousjärjestelmä) avulla rakennettua luokkahuonetta tai oppilaitosta. Uusinta

tekniikkaa hyödyntävä virtuaalinen luokkahuone voi olla esimerkiksi 3D-tekniikalla

toteutettu monikäyttäjäympäristö, jossa verkkohahmon avulla voi kuljeskella ja tavata

muita oppimisympäristön käyttäjiä.

Jyri Mannisen kokoamat metaforat ovat peräisin noin kymmenen vuoden takaa ja

nopeasti muuttuvalla alalla on niiden esittämisen jälkeen tapahtunut paljon. Metaforat

kuitenkin tarjoavat edelleen verkkopedagogista toimintaansa aloittelevalle opettajalle

selkeän ja käyttökelpoisen lähtökohdan verkkopohjaisten oppimisympäristöjen tason

jäsentämiseksi. Metaforien rajat eivät ole ehdottomia ja samassa verkkopohjaisessa

oppimisympäristössä voi esiintyä useamman metaforan mukaisia piirteitä. Metaforat

voidaankin tulkita kumulatiivisesti siten, että edeltävä taso on aina edellytys seuraavalle

oppimisympäristön tasolle. Kehittynein – neljännen tason oppimisympäristö – sisältää

siten kolme alemman tason toteutusta. Jyri Mannisen metaforia käytetään tässä

raportissa Nuttu-opintojen verkko-opetuksen jäsentämisessä sekä opiskelijoilta kerätyn

aineiston tulkinnassa.

2.3 Verkkopedagogiikka ja verkkodidaktiikka

Verkkoteknologia tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa edellä metaforin jäsennettyjä oppimisympäristöjä. Opetusteknologiset välineet eivät kuitenkaan itsestään takaa opetuksen laatua, vaan käytettävän opetusteknologian luonteen arviointi ja tiedostaminen on tarpeen. Opetus- ja verkkoteknologia on työkalu, jolla voidaan toteuttaa sekä toimivia että vähemmän toimivia oppimisympäristöjä. (Manninen 2000, 39). Toimivan ja laadukkaan verkko-opetuksen tulee perustua mietittyyn filosofiseen käsitykseen oppimisesta ja tiedosta sekä niiden pohjalle rakentuviin opetusmenetelmiin ja teknisiin ratkaisuihin. Näitä verkko-opetuksen perusteita pohditaan verkkopedagogiikassa ja verkkodidaktiikassa.

Verkko-opetuksen alalla verkkopedagogiikalle annetaan usein varsin opetusopillinen merkitys. Tämä käy ilmi esimerkiksi kahdesta internetistä poimitusta luonnehdinnasta:

”Verkkopedagogiikka on pedagogiikan osa-alue, jossa perehdytään erityisesti tieto- ja viestintätekniikan tarkoituksenmukaiseen opetuskäyttöön” (Itäsuomalainen oppimisverkosto 2009).

”Verkkopedagogiikan voi yksinkertaisimmillaan määritellä tarkoittavan tieto- ja viestintätekniikan soveltamista opetukseen ja oppimiseen” (Verkkopedagogiikka 2009).

Näissä näkemyksissä pedagogiikka typistyy lähinnä teknologian käytöksi. Verkkopedagogiikka voidaan laajentaa koskemaan yleisempiä verkossa toimimisen valmiuksia, josta toimii esimerkkinä kolmas internetin avulla jäljitetty luonnehdinta:

”Verkkopedagogiikkaa voi siis tarkastella kasvatustieteen alana, joka tarkastelee verkoissa tapahtuvaa opetusta tai tarkastelun kohteena voi olla erityisesti verkoissa toimimisen vaatimien taitojen opettaminen” (Koistinen 1998).

Verkkodidaktiikan tutkimus- ja toiminta-alue näyttäytyy alan kirjallisuudessa verkkopedagogiikkaa selkeämpänä. Asiaa tutkinut Senja Pesonen erottaa verkkodidaktiikassa kaksi aluetta: opetuksen suunnitelmat ja tavoitteet sekä menetelmät (keinot), joilla tavoitteisiin pyritään. Verkkodidaktiikalla hän tarkoittaa sitä, että verkkopohjaisten oppimisympäristöjen opetuksen suunnittelussa huomioidaan opiskeltava sisältö ja tavoitteet sekä suunnitellaan sopivat ja tarkoituksenmukaiset rakenteelliset ja toiminnalliset elementit. Verkkodidaktiikkaan liittyy ja siinä korostuu oppimisympäristön suunnittelu osana opetuksen tavoitteiden toteutumista. Verkkodidaktiikasta ei voida puhua, jos opetuksen suunnittelun ratkaisuissa ei huomioida verkkoympäristöä. (Pesonen 2000, 89–91.)

Kaikkiaan verkkopedagogiikan ja verkkodidaktiikan käsitteellinen ero näyttäisi olevan vielä epäselvempi kuin emokäsitteiden pedagogiikan ja didaktiikan keskinäinen suhde kasvatustieteellisessä peruskäsitteistössä. Puuttumatta tässä yhteydessä laajemmin tähän moniulotteiseen ongelmaan todettakoon lyhyesti, että pedagogiikalla tarkoitetaan usein kokonaisvaltaista vaikuttamista ihmiseen ja sen tavoitteena on laaja-alainen sivistys ja persoonallisuuden kehitys. Didaktiikalla (opetusopilla) tarkoitetaan usein organisoidun sekä rajatusti ja täsmällisesti tavoitteensa määrittelevän koulutuksen sisällön ja opetusmenetelmien selvittämistä. Vastaavasti voidaan ajatella, että verkkopedagogiikka painottuu opetuksen yleisiin päämääriin sekä verkossa toimimisen yleisten valmiuksien ja asenteiden selvittämiseen. Verkkodidaktiikka vastaavasti selvittää mitä ja miten verkossa opetetaan.

Verkkopedagogiikka ja verkkodidaktiikka ohjaavat opettajaa pohtimaan verkkopohjaisessa oppimisympäristössä toteutettavan opetuksen periaatteita ja ne antavat verkko-opetuksen kehittämiseksi yleisiä suuntaviivoja. Opettaja voi ammentaa verkkopedagogiikasta ja – didaktiikasta myös pidemmälle meneviä yksityiskohtaisia näkemyksiä ja käytännön ohjeita. Sekä pedagogiikan että didaktiikan nimissä on kehitetty erilaisia sisäisesti koherentteja kokonaisuuksia, jotka tarjoavat verkko-opetuksen suunnittelulle ja toteutukselle teoreettisesti perusteltuja vaihtoehtoja. Tällaisia ovat esimerkiksi Mannisen ja Pesosen (2000) esittelemät viisi aikuisdidaktista lähestymistapaa sekä kasvatustieteiden virtuaaliyliopistohankkeen verkko-opetuksessa käytetyt pedagogiset mallit (Tissari, Vahtivuori-Hänninen, Vaattovaara, Ruokamo & Tella 2005). Pedagogis-didaktiset mallit edustavat pitkälle vietyjä opetuksen teorioita,

jollaisiin opettajan on mahdollista sitoutua. Toisaalta opettaja voi toimia myös yleisemmän ja erilaisia näkemyksiä harkinnanvaraisesti yhdistelevän verkkopedagogiikan ja – didaktiikan virittämänä.

3 NUORISOTYÖN JA NUORISOTUTKIMUKSEN MAISTERIOPINNOT

Hankkeen käytännön kehittämistyö toteutettiin Tampereen yliopiston nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa. Ne ovat tällä hetkellä alan ainoa maisteritason yliopistollinen koulutuskokonaisuus maassamme. Nuorisotyön ammatillisena perustutkintona toimii nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan tutkinto ja ammattikorkeakoulussa voi suorittaa yhteisöpedagogin tutkintoon johtavan kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman. Alan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelmassa. Kirkon nuorisotyöllä on omat erilliset koulutusväylänsä.

3.1 Tavoitteet, sisältö ja organisointi²

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot ("Nuttu-opinnot") on vuosina 2009–2011 Tampereen yliopistossa toteutettava monitieteinen koulutusohjelma, jonka tavoitteet ovat seuraavat:

- Kehittää monitieteellistä osaamista nuorisoalalla sekä lisätä alan yliopistollista perustutkimusta
- Antaa vahva teoreettinen pohja nuorisotutkimuksen ymmärtämiselle ja nuorisotyön tieteelliselle kehittämiselle
- Antaa nuorisoalalla työskenteleville mahdollisuus suorittaa ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa ja siten kohottaa alan koulutustasoa ja arvostusta
- Kehittää yhteistyötä nuorisoalan toimijoiden, asiantuntijoiden ja yliopiston välillä.

Koulutuksen lähtökohtana on aikuisopiskelijan elämän- ja työkokemuksen hyödyntäminen. Opintojen tarkoituksena on ottaa käyttöön, jakaa ja jalostaa

² Luku perustuu nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen opetussuunnitelmaan ja vastaaviin dokumentteihin. Lisätietoja koulutuksen kotisivuilta: <http://www.uta.fi/laitokset/sostyo/esittely/nuttu.php>.

opiskelijoilla jo olevaa tietämystä ja osaamista. Teoreettinen ajattelu ja tieteellinen tutkimus yhdistetään käytännön työtilanteisiin ja oman työn sekä alan työkäytänteiden kehittämiseen. Oppiminen tapahtuu monimuoto-opiskelussa yliopistolla, verkko-opinnoissa, itsenäisesti työskennellen ja työpaikoilla. Koulutukseen valituilta opiskelijoilta edellytettiin joko ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa suoritettu soveltuva alempi korkeakoulututkintoa sekä työkokemusta nuorisotyön alalta. Koulutukseen valittiin 15 opiskelijaa ja koulutus käynnistyi tammikuussa 2009. Valituilla opiskelijoilla on takanaan alan työkokemusta 2 vuodesta yli 20 vuoteen ja he toimivat niin ohjaus-, suunnittelu- kuin esimiestehtävissäkin.

Maisteriopintojen kokonaislaajuus on 120 opintopistettä. Pohjakoulutuksesta riippuen opiskelijat suorittavat tarvittavia täydennysopintoja, jotka voivat olla yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteisiä opintoja tai nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opintoja. Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot johtavat yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoon.

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot järjestetään Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen, opettajankoulutuslaitoksen ja sosiaalityön tutkimuksen laitoksen yhteistyönä. Koordinoivana laitoksena toimii sosiaalityön tutkimuksen laitos. Maisteriopintojen kokopäiväiseen henkilökuntaan kuuluvat nuorisotutkimuksen professori sekä nuorisotutkimuksen ja nuorisotyön lehtori. Lisäksi sosiaalityön tutkimuksen laitoksella vakituisesti työskentelevän nuorisotyön lehtorin työajasta osa suuntautuu maisteriopintoihin ja hän toimii hankkeen projektipäällikkönä. Nämä kolme henkilöä muodostavat koulutuksesta käytännössä vastaavan tiimin. Tiedekunnan yhteisten opintojen, yksittäisten opintojaksojen ja vapaasti valittavien opintojen kautta Nuttu-ohjelmaan kytkeytyy myös muita koulutuksesta vastaavien laitosten ja yliopiston opettajia.

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot toteutetaan Euroopan unionin Manner-Suomen ESR-ohjelman Länsi-Suomen suuralueosion ja Tampereen kaupungin rahoituksella. Projekti kohdistuu Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjaan 1, jonka teemana on työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen.

3.2 Opetuksen periaatteista

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen opetustyössä ei ole tiukasti sitouduttu mihinkään tiettyyn pedagogis-didaktiseen malliin. Kuten julkilausutuista tavoitteista voi päätellä, sovelletaan koulutuksessa aikuisdidaktisia periaatteita. Niissä huomioidaan opiskelijoiden elämäkokemus ja henkilökohtaiset tavoitteet. Koska kyseessä on aikaisemmin alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden aikuisten opiskelijoiden ryhmä, sisältyy opiskeluun uuden tiedon prosessointia ja liittämistä olemassa oleviin tietorakenteisiin. Lisäksi opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden työkokemus ja mukanaolo työelämässä.

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa on käytetty verkkopohjaista oppimisalustaa (Moodle) koulutuksen alusta lähtien. Kevätlukukaudella 2009 verkkoalustaa käytettiin kaikilla maisteriopintojen pakollisilla opintojaksoilla. Verkkoalustaa käytettiin lähinnä tiedotukseen, ohjeistukseen, aineistojen jakoon, aineistovinkkeihin, tehtävien palautukseen ja palautteen antoon. Lisäksi opiskelijoilla oli käytössään erilaisia verkkotyökaluja opiskelun, yhteydenpidon ja vuorovaikutuksen tukena. Jokaiseen kevään 2009 pakolliseen opintojaksoon sisältyi joko ryhmässä toteutunutta lähiopetusta tai henkilökohtaista ohjausta sekä verkkopohjaista työskentelyä, mutta puhdasta verkkokurssia ei pakollisiin opintoihin vielä sisältynyt. Kevään 2009 opetusta voi perustellusti luonnehtia monimuoto-opetuksiksi (ks. Meisalo, Sutinen & Tarhio 2003). Opetuksessa pyrittiin eri yhteyksissä opetusmenetelmien, verkko-opetuksen ja kasvokkaisen opetuksen sekä yhdessä oppimisen ja itsenäisen opiskelun yhdistämiseen. Siten opetus saattoi tavoittaa myös sulautuvan opetuksen (ks. Joutsenvirta & Kukkonen 2009) integroivia piirteitä, vaikka ”blended learning” ei ollutkaan tietoisesti valittuna ohjelmallisena strategiana.

4 OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA VERKKOPOHJAISESTA OPPIMISYMPÄRISTÖSTÄ

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen opiskelijoille laadittiin kevätlukukauden 2009 päätteeksi lomakekysely kuluneen kevään verkko-opetuksesta ja siinä käytetystä verkkopohjaisesta oppimisympäristöstä. Lomakkeessa (ks. liite 1) kysyttiin sekä suljetuilla että avoimilla kysymyksillä oppimisalustan käyttötapoja ja kokemuksia, näkemyksiä verkkopohjaisen oppimisympäristön merkityksestä oppimiselle sekä ohjaustarpeita. Kyselyssä selvitettiin oppimisalustaan kohdistuneita yleisiä näkemyksiä, ei tietyn opintojakson sisällön omaksumiseen liittyneitä asioita. Kysely tehtiin Nuttu-opintojen yleisellä ohjausalustalla ja siihen vastasi omaan tahtiin 12 opiskelijaa. Kyselyaineisto ei oikeuta tekemään verkkopohjaista oppimisympäristöä ja verkko-opetusta koskevia yleistyksiä, mutta tapaustutkimuksen periaatteiden mukaisesti se antaa käyttökelpoisen kuvan rajatun kohderyhmän verkkopohjaista oppimisympäristöä koskevista kokemuksista ja näkemyksistä.

Opiskelijaryhmän koon (15 opiskelijaa) perusteella aineiston kerääminen olisi ollut periaatteessa mahdollista myös yksilö- tai ryhmähaastatteluilla. Aineisto kuitenkin hankittiin kyselyllä opetusohjelman aikatauluun liittyneistä syistä. Kevään viimeinen lähiopetuspäivä järjestettiin 15.5.2009, mutta joidenkin verkkopohjaiseen oppimisympäristöön kytkettyjen tehtävien viimeinen palautuspäivä oli sen jälkeen. Moodle-alustan kautta toteutettu kysely mahdollisti sen, että myös lähiopetuspäivän jälkeen päättäneiden opintojaksojen kokemuksista oli mahdollista saada tietoa.

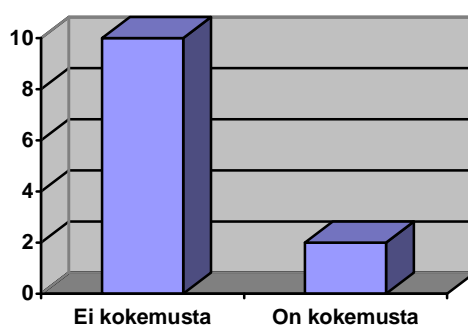
Empiirisen aineiston hankinnan, käytön ja merkityksen perusteella hankkeeni on luonteeltaan tutkimuksellista kehittämistoimintaa. Tutkimukselliselle kehittämistoiminnalle on ominaista, että käytännön ongelmat ja kysymykset ohjaavat tiedon tuotantoa. Tietoa tuotetaan suoraan käytännön toimintaympäristössä. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa hankkeen pääpaino on kehittämistyössä, mutta siinä pyritään soveltamaan tutkimuksellisia periaatteita. Konkreettinen kehittämistoiminta määrittelee tutkimuksellisen osuuden reunaehdoista, jolloin tutkimusasetelma palvelee kehittämistoimintaa. (Toikko & Rantanen 2009, 22.) Kerätyn aineiston tarkoituksena on tuottaa opettajan verkko-opetuksen osaamista sekä

nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen verkko-opetuksen kehittämistä palvelevaa tietoa.

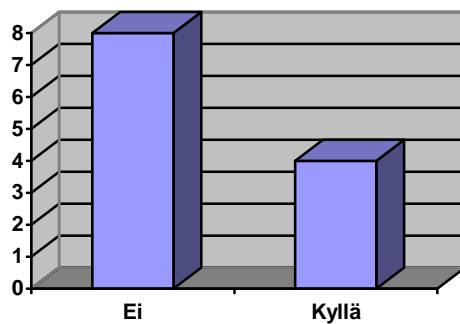
Kyselyn tulokset esitellään seuraavaksi suoria jakaumia, niitä havainnollistavia kuvioita ja keskiarvotaulukkoa käyttäen. Lisäksi avointen kysymysten vastaukset käsitellään sisältöalueittain ja tulkintojen havainnollistamiseksi kirjataan otteita vastauksista.

4.1 Aikaisemmat kokemukset ja käyttötavat

Kyselyn tulosten perusteella nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen opiskelijoilla oli melko vähän kokemusta verkkopohjaisista oppimisympäristöistä ennen Nuttu-opintoja. Moodle-alustasta oli kokemusta kahdella opiskelijalla (kuvio 2), neljällä opiskelijalla (kuvio 3) oli kokemusta muista oppimisalustoista. Muita aiemmin käytettyjä alustoja olivat Pedanet, HumakPro ja Optima. Aikuisopinnoille on usein ominaista vastaavanlainen tilanne, jossa verkkopohjainen oppimisympäristö on osalle opiskelijoista uusi asia. Tilanne vaatii laajempaa verkkopedagogista otetta, jossa pyritään tietoisesti kehittämään myös verkkotyöskentelyn edellyttämiä valmiuksia.

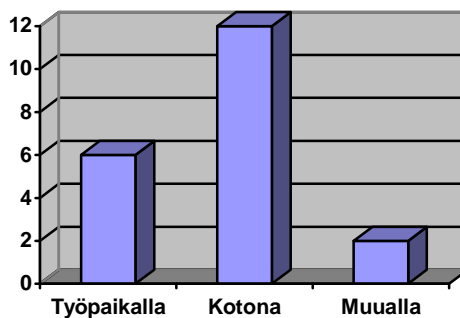

Kuvio 2: Kokemus Moodle-oppimisalustasta ennen Nuttu-opintoja.

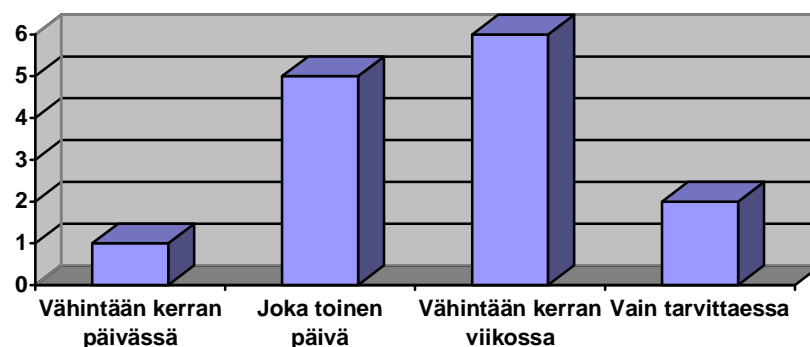
Kuvio 3: Muiden oppimisalustojen aikaisempi käyttö.

Verkkopohjaisessa oppimisympäristössä Nuttu-opiskelijat työskentelivät pääsääntöisesti kotonaan (kuvio 4), mutta sen lisäksi puolet vastaajista ilmoitti käyttäneensä tietokonetta myös työpaikallaan. Työssäkävien aikuisten opintoryhmä eroaa perusopiskelijoista erityisesti siinä, että vain yksi vastaajista ilmoitti käyttävänsä verkkotyöskentelyssä yliopiston tietokoneluokkaa. Oppimisalustan linkityksissä on siten muistettava, että opiskelijoiden käyttämät koti- ja työkoneet eivät ole yliopiston oman tietoverkon piirissä. Aikuisryhmässä korostuvat oppimisalustan etäkäytön valmiudet.

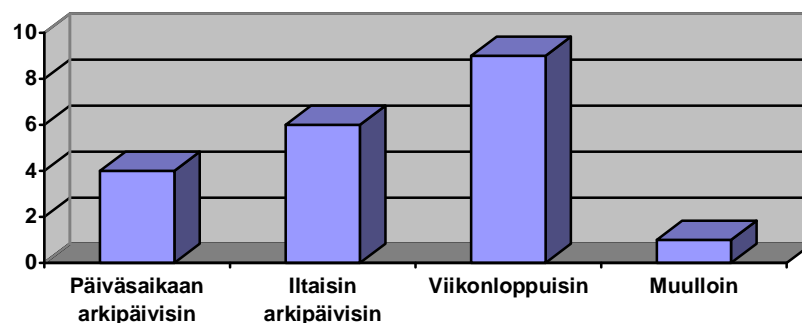

Kuvio 4: Oppimisalustatyöskentelyn paikka.

Oppimisalustalla työskentelyn useus (kuvio 5) paljasti sen mielenkiintoisen seikan, että vain yksi opiskelija ilmoitti käyvänsä alustalla päivittäin. On siten tärkeitä, että aikuisryhmän verkko-opetuksen aikataulu on rytmitetty järkevästi eikä opetukseen voi sisältyä liian nopeata reagoitua sisältyviä toimia. Oppimisalustatyöskentelyn ajoituksessa (kuvio 6) ei Nuttu-opiskelijoilla ollut merkittäviä erityispainotuksia.

Kuvio 5: Oppimisalustatyöskentelyn useus.

Kuvio 6: Oppimisalustatyöskentelyn aika.

Kyselyssä kartoitettiin myös oppimisalustan käyttöön mahdollisesti liittyneitä ongelmia. Vaikka opiskelijoilla oli etukäteen suhteellisen vähän aikaisempaa kokemusta oppimisalustoista, vastausten perusteella suuria teknisiä ongelmia ei keväällä 2009 tullut vastaan. Kohdatut ongelmat olivat lähinnä tehtävälinkkien hitauteen, kirjautumiseen sekä tiedostojen aukaisemiseen ja lähettämiseen liittyneitä ongelmia.

4.2 Työkalujen hyödyllisyys

Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden näkemyksiä kevätlukukaudella 2009 oppimisalustalla käytettyjen työkalujen hyödyllisyydestä. Työkaluilla tarkoitettiin laajalaisesti niitä erilaisia välineitä, aineistoja, materiaalikokonaisuuksia ja linkityksiä, joita eri opintojaksojen alustoilla käytettiin.

Vastaukset (taulukko 1) nostivat esille kehittämiskohteen Nuttu-koulutuksen verkko-opetuksessa. Vastausten perusteella keväällä 2009 käytössä olleita vuorovaikutukseen soveltuvia työkaluja ei koettu kovinkaan hyödyllisinä. Tämä näkyi kevään aikana myös siinä, että keskustelualueita käytettiin vähän. Verkkopohjaisen oppimisympäristön vuorovaikutuksellisuutta ei kyetty opintojen alkuvaiheessa hyödyntämään riittävästi. Keväällä 2009 ei tosin ollut yhtään puhdasta verkkokurssia, mutta siitä huolimatta keskustelualueiden vähäinen merkitys on haastava havainto. Vuorovaikutuksellisuutta on pidetty verkkopohjaisten oppimisympäristöjen vahvuutena, mutta toimivalla vuorovaikutuksella on omat edellytyksensä (ks. Matikainen 2001).

Kaikkein hyödyllisimpinä verkkotyökaluina pidettiin verkkoympäristöön sijoitettuja luentomateriaaleja, tehtävien ohjeita ja tehtävien palautusmahdollisuutta oppimisalustan kautta. Oppimisalustan kautta saatava tietotekninen tuki sijoittui keskiarvon perusteella merkittävyyden keskivaiheille. Tämä tulos vahvisti tulkintaa, jonka mukaan opiskelijat omaksuivat kevään kuluessa varsin nopeasti oppimisalustan teknisen käytön.

Taulukko 1: Oppimisalustan työkalujen hyödyllisyys.

(1= ei hyötyä, 2= vähän hyötyä, 3= en osaa sanoa, 4= jonkun verran hyötyä, 5= paljon hyötyä.)

ARVIOITAVA TYÖKALU	KESKIARVO
Luentomateriaalit	4.92
Opintojaksoihin sisältyvien tehtävien ohjeet	4.92
Tehtäviin liittyvät lähdeaineistot	4.92
Lähipäivien aikataulut	4.83
Tehtävien palautusmahdollisuus Moodleen	4.83
Opettajalta Moodlen kautta saamani palaute	4.83
Opettajien lähettämät uutiset ja tiedotukset	4.75
Opintojaksojen tavoite- ja sisältökuvaukset	4.5
Linkit Moodlen ulkopuolisiin lähdeaineistoihin	4.41
Linkit Moodlen ulkopuolisiin opiskeluun liittyviin ohjeisiin	4.08
Tekniset kysymykset atk-tuelle	2.67
Koko Nuttu-ryhmän yleinen keskustelualue	1.91
Pienryhmien keskustelualueet	1.75

Kaikkiaan kyselyn tämän osan vastaukset kertovat siitä, että kevään 2009 verkko-opetus on ollut vahvasti metaforan ”*Verkkopohjainen oppimisympäristö kalvopankkina ja informaatiovarastona*” mukaista, mutta noussut vasta osittain seuraavan metaforan ”*Verkkopohjainen oppimisympäristö verkostona*” tasolle. Oppimisympäristön suunnitteluun ja toteutukseen sisältyi linkkien ylläpitoa ja kommunikaatioalueista uutiskanavan käyttöä, mutta varsinaiset vuorovaikutukselliset keskustelualueet eivät vielä olleet nousseet merkittävään asemaan.

4.3 Oppimista edistäneet seikat

Opiskelijoita pyydettiin avoimessa kysymyksessä kuvailemaan sellaisia oppimisolustan käyttöön liittyviä seikkoja, jotka olivat heidän mielestään edistäneet oppimista. Näissä vastauksissa painottui ensimmäisen metaforan suuntainen näkemys oppimisympäristöstä materiaalipankkina ja informaatiovarastona:

Opettaja voi laittaa kaiken tarvittavan materiaalin Moodleen, ja se on mielestäni todella kätevää. (L2)³

Tieto ja tehtävät helposti saatavilla. Samoin lähdeaineistot. Sellaisten etsimiseen ei tarvitse kuluttaa aikaa. Opetussuunnitelma ja lähipäivien ohjelman saatavuus tosi hyvä asia. Näppärä kokonaisuus! (L6)

Lähes kaikki tarvittava tieto löytyy samasta paikasta yhden otsikon alta. (L7)

Se on käytössä aina tarvitessani, se toimii tietopankkina (ei papereita hukassa...) (L8)

Tieto pysyy samassa paikassa, josta voit tarvittaessa käydä tarkistamassa. (L9)

³ Avointen kysymysten aineistonäytteiden perässä oleva koodi viittaa siihen lomakkeeseen, josta kyseinen aineistonäyte on peräisin.

Lukuisissa verkko-opetusta käsittelevissä esityksissä (esim. Korhonen 2003, 39–46; Vanninen & Kaunisto-Laine 2009) on kiinnitetty huomioita verkkopohjaisen oppimisympäristön joustavuuteen ja riippumattomuuteen ajasta. Nämä piirteet nousivat esille myös Nuttu-koulutuksen tapausaineistossa. Ajasta riippumattoman oppimisympäristön merkitys Nuttu-opiskelijoille on ymmärrettävää, sillä opiskelun joustavuus on etenkin työssä käyville aikuisopiskelijoille tärkeätä:

Opiskelu voi tapahtua milloin vain, eikä ole tiettyyn aikaan sidottua. (L3)

Vaikka verkkopohjaisen oppimisympäristön oppimista edistävä merkitys painottui ensimmäisen metaforan tasoon, opiskelijoiden vastauksista voi myös tavoittaa useampia sellaisia kokemuksia, jotka liittyvät toisen metaforan suuntaisesti suunniteltuun ja toteutettuun oppimisympäristöön. Nämä kokemukset liittyivät erityisesti palautteeseen ja henkilökohtaiseen ohjaukseen, jotka koettiin tärkeäksi:

Henkilökohtainen palaute on erittäin arvokasta, jotta tietää, onko tehtyt tehtävät yhtään edes sinnepäin. (L11)

Moodle on yksi väline tiedonhankinnassa. Esim. tietotekniikan opiskelussa aivan verraton, pystyi lähettämään ongelmista kysymyksiä opettajille suoraan ja vastaus tuli nopeasti kaikkien tietoon. Vastaukset pysyivät kootusti tallessa ja niihin pystyi palaamaan tarvittaessa. (L9)

Edellinen vastaus kertoo siitä, että opiskelija on hyödyntänyt verkkopohjaista oppimisympäristöä myös muulla kuin Nuttu-opintojen pakollisella opintojaksolla. Vastauksessa pidetään tärkeänä vuorovaikutusta opettajan kanssa ja se osoittaa, että verkkoalusta voi toimia riittävän nopeana viestinnän foorumina.

Vastauksissa pidettiin tärkeänä myös oppimisympäristön kautta avautuvia ulkopuolisia tietoverkostoja ja lähteitä, joihin pääsee käsiksi alustan linkkien kautta. Tällaisen linkistön ylläpitäminen merkitsee verkottumista oppimisalustan ulkopuolisiin verkkoihin ja mahdollistaa myös reaaliaikaisen informaation. Nämä ovat Mannisen jäsennyksessä toisen tason metaforan ominaisuuksia, joista kaksi esimerkkiä:

Suorat linkit esimerkiksi lähdeaineistoihin ovat säästäneet paljon aikaa. (L10)

Nopeus, tietojen saatavuus olohuoneeseen ilman kirjastokäyntejä, lähdemateriaali netissä moodlen kautta erityisen tärkeä muualla kuin Tampereella asuvalle; ei mahdollisuutta järkevästi käyttää yliopiston tai Tren kaupunginkirjastoa. (L4)

Muutamasta vastauksesta on luettavissa myös kolmannen tason metaforaan liittyviä piirteitä. Oppimisalustalla koettiin olevan opittavan asian omaksumista tukevia rakenteita, jotka auttoivat toisaalta asioiden suhteuttamista toisiinsa, toisaalta oppimista tukevan opiskeluaikataulun muodostumista. Opiskelun rytmitystä säätelevä aikataulurakenne koettiin oppimista edistävänä tekijänä:

...selkeä ja jäsentyvä rakenne (auttaa hahmottamaan, mikä liittyy mihinkin). (L8)

Toimiva työalusta, helppo käyttää ja ajankohtainen (päivitykset tulevat nopeasti esille), monipuolinen ja suhteellisen selkeä rakenne, kalenteriin merkityt Deadlinet auttavat oman opiskelun aikataulutuksessa. (12)

Tehtävät ovat olleet helposti saatavilla, on ollut helppo tarkistaa aikataulut, mitä pitikään tehdä ja koska... (L5)

4.4 Oppimista hidastaneet tai vaikeuttaneet seikat

Kyselyn perusteella Nuttu-opiskelijat eivät kokeneet oppimisalustalla työskentelyllä olevan merkittäviä oppimista haittaavia tekijöitä. Oppimista hidastavat ja vaikeuttavat tekijät olivat olleet lähinnä teknisiä ongelmia, jotka liittyivät laitteiden toimintaan ja nopeuteen:

En kyllä keksi mitään mikä Moodlen käytössä oli vaikeuttanut oppimista. Ainoastaan joskus jos on ollut hidas yhteys tai muuten ongelmia nettiin pääsyssä, on tietysti Moodlen käyttökin vaikeutunut. (L7)

Onneksi olin viime syksynä käynyt tietokoneen ajokortti-kurssin, niin olin heti jyvällä Moodlen käytöstä. Aluksi oli vaikeaa tietää, onko lähetetty tehtävä mennyt perille. (L11)

Moodle ei ole hidastanut opiskeluani yhtään, vaan päinvastoin helpottanut sitä. (L2)

Moodlen linkkien aukeamisen hitaus, välillä moodlen ”ilmaisuista” ei ymmärrä, ”tehtävä on jo merkitty arvioituksi eikä sitä voi muuttaa” = palautettu, alkuun ihmettelin mitä tarkoittaa, miten se nyt silmänräpäyksessä on arvioitu, juurihan sen palautin.... Muitakin hassuja ilmaisuja löytyy, tuskin nyt ovat vaikeuttaneet tai hidastaneet oppimista, mutta onnistuvat aina välillä hämmentämään, että meniköhän tässä joku pieleen...(L5)

4.5 Lisäohjauksen tarve

Opiskelijat olivat omaksuneet oppimisalustan käytön kevään mittaan melko hyvin, sillä alustaan liittyvissä asioissa kaivattiin kesän kynnyksellä vain vähän ohjausta. Esille tuodut ohjaustarpeet liittyivät lähinnä Moodlen ”kieleen” ja ohjausalustan laaja-alaisen ja monipuolisen käytön oppiminen.

Suomi-Moodle-Suomi –sanakirja ... no eiköhän tässä pärjätä, koko ajan tulee kokemusta lisää... Ja Moodle on oikeasti hyvä juttu! (L5)

En missään tällä hetkellä. Voi olla, että Moodlella on toimintoja, joita en edes tiedä olevan, joten myöskään osaa kaivata niihin apua. (L3)

Täytyisi itsekkin ottaa aktiivisemmin selvää, mitä kaikkea MOODLEn kautta voi tehdä. Tähän mennessä olen käyttänyt MOODLEa ainoastaan suunniteltujen kurssikokonaisuuksien hallintaan. (L12)

Suljettujen kysymysten yhteydessä voimakkaasti esille noussut keskustelupalstojen vähäinen hyöty tuli lopulta esille myös lisäohjauksen tarvetta koskevissa vastauksissa. Keskustelupalstan hyödyntämisen mahdollisuus tunnustettiin, mutta niiden virittämiseksi kaivattiin tietoista ohjausta:

*Keskustelupalstaa voisi hyödyntää huomattavasti enemmän.
Keskusteluryhmien perustaminen. (L9)*

5 YHTEISÖLLISEN OPPIMISEN RAKENNUSAINEKSIA UUDESSA OPINTOJAKSOSSA

Kehittämishankkeen aikana vahvistuneen verkkopedagogisen ja -didaktisen tietoisuuden mukaan toimiva verkko-opetus perustuu oppimis- ja tietokäsityksiin, joiden suuntaamana opetus suunnitellaan ja toteutetaan. Hankkeen tavoitteiden mukaisesti suunniteltiin ja syksyllä 2009 käynnistettiin kokonaan uusi verkossa toteutettava opintojakso ”Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot”. Uuden kurssin rakentamisessa tavoiteltiin tietoisempaa pedagogista otetta kuin aikaisemmissa opettamissani Nuttu-kursseissa. Lisäksi kurssin suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettiin kyselyllä kerättyä opiskelija-aineistoa.

Erityiseksi kehittämisteemaksi opintojaksolla valittiin yhteisöllisen oppimisen edistäminen kahdesta syystä. Ensinnäkin nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintojen suhteellisen pieni ja kiinteä opiskelijaryhmä on otollinen yhteisöllisen oppimisen harjoittajaksi. Ryhmällä on mahdollisuus toteuttaa yhteisöllistä oppimista paitsi jokaisen osallistujan henkilökohtaisen oppimisen edistämiseksi, niin myös alaan liittyvän uuden yhteisöllisen tiedon tuottamiseksi. Toisena syynä kehittämisteeman valintaan oli se, että opiskelijoilta kerätyssä aineistossa nousi esiin keskustelualueiden suhteellisen vähäinen hyöty kevään 2009 opetuksessa. Verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen edistäminen palvelee paitsi yhden kurssin kehittämistä, niin myös verkkopohjaisen oppimisympäristön vuorovaikutuksellisuuden hyödyntämistä koko koulutuskokonaisuudessa. Tässä luvussa tarkastellaan eräitä yhteisöllisen oppimisen edistämisen kysymyksiä ja esitellään uudella kurssilla kehittämisteemaan liittyneitä ratkaisuja.

5.1 Yleistä yhteisöllisestä oppimisesta

Yhteisöllinen oppiminen eri muodoissaan on yhdistetty usein nimenomaan verkkopohjaisiin oppimisympäristöihin. Yhteisöllisyys onkin lähes muotivillitys, johon liittyvä retoriikka läpäisee myös verkkopedagogiikan ja – didaktiikan.

Tieto- ja viestintätekniiikan roolista yhteisöllisen oppimisen mahdollistajana on saatu positiivisia kokemuksia niin kouluissa kuin yliopistoissa. Kuitenkin teknologian käyttöön opetuksessa liitetään usein ylioptimistisia ja epärealistisia odotuksia yhteisöllisen oppimisen suhteen. Yhteisöllistä oppimista tukevien teknologisten ympäristöjen suunnittelemiseksi on tunnettava yhteisöllisen oppimisen perusprosesseja. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 125.)

Yhteisöllisellä oppimisella viitataan siihen, kuinka pienempi yhteisö – esimerkiksi pienryhmä – rakentaa yhteistä ymmärrystä oppimisen kohteena olevasta ilmiöstä. Yhteisöllisen oppimisen tutkimuksessa on erotettavissa kaksi pääsuuntausta, jotka vaikuttavat siihen, kuinka oppimisen nähdään tapahtuvan yhteisöllisessä toiminnassa. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 125.)

5.2 Sosio-kognitiivinen näkemys

Sosio-kognitiivinen näkemykseen perustuva yhteisöllisen oppimisen tutkimus on kiinnostunut yhteisöllisen tiedonrakentamisen kognitiivisista prosesseista. Näkemyksen mukaan kognitiiviset prosessit ja oppimistulokset ovat yhteydessä toisiinsa, jolloin keskitytään tarkastelemaan oppijoiden vuorovaikutuksen kognitiivisia tekijöitä ja niiden vaikutusta oppimiseen. Näkemyksen mukaan vuorovaikutus toisten kanssa stimuloi yksilöiden tiedon käsittelyä ja edistää siten yksilöiden tiedonrakentamista. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 126–127.)

Sosio-kognitiivisen lähestymistavan juuret ovat Jean Piaget'n oppimiskäsityksissä, joiden mukaan yksilöt mukauttavat olemassa olevia kognitiivisia tietorakenteitaan vastaamaan uutta kontekstia. Sosio-kognitiivinen konflikti on yksi tiedonrakentamisen perusmekanismeista. Konflikti syntyy silloin, kun yhteisön osallistujat esittävät erilaisia näkökulmia tai näkemyksiä käsiteltävästä asiasta. Jakaessaan tietojaan, ideoitaan, arvojaan ja näkemyksiään osallistujat tulevat tietoisiksi erilaisista käsityksistä sekä puutteista omissa tiedoissaan. Oppimisen kannalta pelkkä sosio-kognitiivinen konflikti ei riitä, vaan konflikti tulee lisäksi ratkaista siten, että osallistujat arvioivat omia käsityksiään uudelleen. Monien tutkimusten mukaan kognitiivisesti korkeatasoisena

keskusteluna ilmenevä vuorovaikutus on yhteydessä oppimiseen. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 126–127.)

Sosio-kognitiivisen lähestymistavan anti vuorovaikutuksen kehittämislle Nuttu-opintojen uudelle opintojaksolle on se, että opiskelijat kannattaa ohjata – käytännössä ”pakottaa” – keskustelemaan opintojakson sisältöön liittyvästä teemasta keskenään. Keskustelussa mahdollisesti esiintyviä erimielisyyksiä tai näkemyksiin liittyviä jännitteitä ei tule pitää uhkana, vaan ne ovat oikeilla raiteilla pysyessään keskusteluun osallistuvien opiskelijoiden oppimisen tae. Kyse on sosio-kognitiivisista konflikteista, jotka ovat yksilöllisen oppimisen kannalta keskeisiä kognitiivisia mekanismeja. Keskustelun kohteena olevan ongelman ratkaisemiseksi on järkevää asettaa keskustelun tavoitteeksi yhteisen vastauksen laatiminen. Oppimisalustalla tätä prosessia voi ylläpitää normaalilla keskustelualueella, jonne tuodaan myös prosessin lopputulos kaikkien tutkittavaksi.

5.3. Sosiokulttuurinen näkemys

Sosio-kognitiivista näkemystä pidetään osaksi puutteellisena, koska se tarkastelee yhteisöllistä oppimista ylikorostuneesti sen lopputuloksesta käsin. Lisäksi on todettu, että kognitiivisesti korkeatasoinen keskustelu ei välttämättä takaa yksilön oppimista. Yleisesti ottaen yhteisöllisen oppimisen tutkimusta on arvosteltu siitä, että se tarkastelee oppimistilanteita irrallisena siitä kontekstista, jossa oppiminen tapahtuu. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 126–127.)

Oppiminen tapahtuu usein yhteisöllisen vuorovaikutuksen prosessissa, jota tarkastellaan erityisesti sosiokulttuurisessa oppimisteoriassa. Sosiokulttuurinen – pitkälti Piaget’n aikalaisen Lev Vygotskyn teoriaan pohjautuva – käsitys oppimisesta korostaa tiedonrakentamisen sosiaalista luonnetta ja välineiden sekä historiallisen ja kulttuurisen ympäristön välittävää roolia tiedonrakentamisessa. Ajattelu on sosiaalinen prosessi, joka on juurtunut historiallisesti muotoutuneeseen materiaaliseen ympäristöön siten, että ajattelu nojautuu niihin käsitteellisiin ja materiaalsiin välineisiin ja resursseihin, jotka ovat peräisin omasta kulttuuristamme. Siten oppimisen ymmärtämiseksi on tutkittava

sitä, kuinka ihmiset omaksuvat ja hallitsevat niitä toiminnan ja ajattelun välineitä, joita heitä ympäröivässä kulttuurissa ja yhteiskunnassa on olemassa. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 127–128.)

Maarit Arvaja ja Kati Mäkitalo-Siegl kuvaavat – lähinnä informaatiotieteen professori Gerry Stahlin tukeutuen – yhteisöllisen tiedonrakentamisen kehämäiseksi prosessiksi, jossa yksilöiden hiljainen ymmärrys käsiteltävästä asiasta tehdään näkyväksi. Prosessin aikana hiljaista ymmärrystä käytetään yhteisen tulkinnan välineenä käsiteltävästä asiasta. Keskustelussa hiljaista ymmärrystä tarkennetaan ja siitä neuvotellaan, kunnes syntyy yhteinen ymmärrys käsiteltävästä asiasta. Keskustelun edetessä avoimesti esille tuotu ja neuvoteltu yhteinen ymmärrys tulee hiljaiseksi tiedoksi, jota puolestaan voidaan käyttää välineenä uuden ymmärryksen rakentamiseksi. Yhteisöllisessä tiedonrakentamisessa jokin aihe kehittyy eteenpäin jatkuvassa tulkinnallisessa prosessissa, jota psykologiset ja fyysiset välineet välittävät. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 127–128.)

Sosiokulttuurisessa lähestymistavassa kiinnitetään huomiota yhteisöllisen tiedonrakentamisen kontekstiin. Tiedonmuodostus on laajempaan yhteisöön sidoksissa olevaa toimintaa, jossa tieto on jakaantunut materiaaliseen ja kielelliseen ympäristöön psykologisten ja fyysisten välineiden ja sosiaalisten käytänteiden muodossa. Ryhmän toiminnan kontekstiin sisältyvät ne kontekstuaaliset ulottuvuudet, jotka ovat kulloisenkin toiminnan kannalta olennaisia toimintaan osallistuville. Ryhmän yhdessä luoma konteksti sisältää ne fyysiset, sosiaaliset ja kognitiiviset elementit, jotka osallistujat kokevat olennaisiksi tietoa rakentaessaan. (Arvaja & Mäkitalo-Siegl 2006, 128-130.)

Sosiokulttuurisen lähestymistavan yleisten piirteiden anti uudelle verkkokurssille on ensinnäkin se, että yhteisessä keskustelussa ja neuvottelussa rakennettua yhteistä ymmärrystä käytetään välineenä uuden ymmärryksen rakentamisessa. Siten moduuleihin jaetun verkkokurssin erillisten moduuleiden välillä tulisi olla ajatuksellinen jatkumo, jossa aikaisemmin rakennettua yhteistä ymmärrystä hyödynnetään oppisisältöön kytkeytyvän uuden kysymyksen ratkaisemiseksi. Toiseksi kontekstuaalinen ulottuvuus merkitsee sitä, että nuorisotyön työkokemusta omaavat maisteriopintojen opiskelijat saattavat sisällyttää keskustelukontekstiin aikaisempia

nuorisotyöntekijyyden tuottamia käsityksiään työstettävänä olevasta teemasta. Siten vuorovaikutuksellinen keskustelu on yksi mahdollinen kenttä tuottaa uutta ja yhteistä nuorisotyöllistä näkemystä asiasta – nuorisotyön identiteettiä.

5.4 Uuden verkkokurssin tavoitteita, sisältöjä ja ratkaisuja

Ohjaan 11.9.2009–10.1.2010 välisenä aikana 5 opintopisteen laajuisen opintojakson ”Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot”. Opintojaksoon sisältyy 11.9.2009 järjestetty käynnistysistunto, jonka jälkeen opetus toteutetaan verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Kyseessä on ensimmäinen Nuttu-ryhmälle suunnattu varsinainen verkkokurssi, joka on kaikille pakollinen. Kurssille osallistuu maisteriopintojen opiskelijoiden lisäksi viisi kasvatustieteiden laitoksen ”perusopiskelijaa”. Verkkokurssi on siten myös oppimisympäristökokeilu, jossa ohjataan samaan aikaan sekä tiiviin aikuisopiskelijaryhmän että oman kiinnostuksensa pohjalta mukaan ilmoittautuneiden perustutkinto-opiskelijoiden opiskeluprosessia.

Opintojakson yleisenä tavoitteena on, että opiskelija perehtyy nuorisokasvatuksen ajankohtaisiin ja globaaleihin kysymyksiin formaalin kasvatuksen, nonformaalin kasvatuksen ja informaalisen oppimisen näkökulmasta. Verkkokurssin aiheeksi opettaja valitsi teeman ”Nuoret ja kansalaiskasvatus”. Tavoitteena on, että opiskelija rakentaa teoreettisen ymmärryksen nuorten kansalaisuudesta (moduuli 1), kykenee käyttämään syntynyttä teoreettista tietämystä nuorisotyön kansallisten ja eurooppalaisten ohjausdokumenttien analyysiin (moduuli 2) sekä lopuksi pohtimaan nuorten kansalaisuuden tukemisen ja edistämisen pedagogisia mahdollisuuksia (moduuli 3) joko sosiaalipedagogiikan tai kriittisen pedagogiikan näkökulmasta. Nuorten kansalaisuuden teoreettinen haltuunotto ja nuorisotyön ohjausdokumenttien analyysi toteutetaan pienryhmätehtävinä, kansalaisuuden tukemisen pedagogiikkaa työstetään yksilötehtävänä. Myös viimeinen moduuli olisi voitu periaatteessa suunnitella yhteisölliseen oppimiseen perustuvaksi ryhmätehtäväksi, mutta yksilötehtävä antaa opiskelijoille paremmat mahdollisuudet suunnitella lukukauden lopun opintoaikataulua.

Kurssin suunnittelussa on hyödynnetty kehittämishankkeen aikana karttunutta verkko-opetuksen teoreettista tietämystä ja opiskelijakyselyn aineistoa. Kurssialustan pohja on raportin liitteessä 2. Opintojakso on jaettu temaattisesti kolmeen eri moduuliin

(”Käsite”, ”Analyysi” ja ”Pedagogiikka”), jotka kuitenkin kytkeytyvät sisällöllisesti toisiinsa. Yhteisöllisen tiedonmuodostuksen kehämäisyyttä on tavoiteltu siten, että ensimmäisessä moduulissa pienryhmissä rakennettavaa teoreettista ymmärrystä nuorten kansalaisuudesta käytetään lähtökohtana toiseen moduuliin sisältyvässä nuorisotyön ja nuorisopolitiikan aineiston analyysissä. Moduulissa 1 yhteisöllisen tiedon tuottamisen pääfoorumit ovat keskustelualue ja chat, moduulissa 2 otetaan lisäksi käyttöön wiki. Kytkemällä verkkopohjaisen oppimisympäristön vuorovaikutustyökalut oppisisällön yhteisölliseen oppimisprosessiin pyritään parantamaan verkossa toteutuvaa vuorovaikutusta verrattuna kevään 2009 kokemuksiin.

Opintojakson lopullinen opiskelija-arviointi toteutetaan joulukuussa, joten sitä ei kyetty hyödyntämään tässä hankeraportissa. Moduuli 1:n ja moduuli 2 tiiviin kytkennän vuoksi väliarvioinnin tekeminen yksinomaan kehittämishankeraportin tarpeisiin ei ollut perusteltua. Jo päättyneiden moduuli 1:n ja moduuli 2:n osalta voidaan kuitenkin todeta, että ainakin määrällisesti vuorovaikutus on lisääntynyt toivottuun suuntaan. Tätä kirjoitettaessa moduuleissa 1 ja 2 oli avattu yli 200 keskustelua. Osa niistä oli yksittäisiä kommentteja, osa pidempiä keskusteluketjuja. Määrällistä kehitystä tärkeämpää tietoa keskustelujen laadusta ja yhteisöllisen vuorovaikutuksen merkityksestä oppimiselle saadaan opintojakson arvioinnin valmistuessa tammikuussa 2010. Verkko-opetuksen kehittäminen siten jatkuu itse kehittämishankkeen päätyttyäkin, mikä on ominaista etenkin spiraalimallin mukaiselle kehittämistoiminnalle (ks. Toikko & Rantanen 2009, 66).

6 Loppusanat

Kehittämishankkeen ensimmäisen tavoitteen – ammatillinen kasvu ja pedagoginen kehittyminen – toteutuminen on ilmeistä. Prosessin aikana aiemmin lähes tuntematon kasvatustieteellisen käsitteistön ja tutkimuksen alue on avautunut. Vaikka pohditut käsitteet ja työstetyt kysymykset eivät kaikki ole päivänkohtaisia muotiasioita, ne ovat verkko-opetukseen liittyviä perusasioita, jotka tukevat opettajan henkilökohtaisen osaamisen laajentamista uudelle alueelle. Verkko-opetuksen perusteiden haltuunotto käynnistyi jo opettajaopintojen alkaessa ja kehittämishanke on ollut merkittävä osa sitä. Verkko-opetuksen teoreettinen tietämys on parantunut hankkeen kuluessa kahdessa vaiheessa. Aluksi perehdyttiin verkko-opetuksen teoreettisiin perusteisiin avaamalla ja pohtimalla peruskäsitteitä. Opiskelija-aineiston analyysin jälkeen paneuduttiin puolestaan kehittämiskohteeksi nousseen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisen oppimisen teoreettisiin kysymyksiin.

Kehittämishankkeen myötä verkko-opetukseen kohdistuva pedagoginen tietoisuus on lisääntynyt. Hankkeen kuluessa olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että toimiva verkko-opetus tarvitsee ajateltua pedagogiikkaa. Nimetäänkö se verkkopedagogiikaksi, verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä sovellettavaksi pedagogiikaksi vai verkkodidaktiikaksi, on pitkälti makukysymys. Itselleni luonteenomainen lähestymistapa on, että verkko-opetuksen yhteydessä otetaan yleisellä tasolla kantaa oppimisen ja tiedon luonteeseen ja sovelletaan erilaisia menetelmällisiä ratkaisuja näihin käsityksiin. Hankkeen tässä vaiheessa huomaan kuitenkin mieltäväni askelta kohti tiukempaa pedagogis-didaktista mallia. Verkko-opetuksen viitekehyksinä käytetään esimerkiksi ongelmaperusteisen oppimisen, tutkivan oppimisen tai yhteistoiminnallisen oppimisen malleja. Epäroin vielä, sillä tiukempi sitoutuminen saattaa johtaa yksittäisen mallin liian orjalliseen noudattamiseen ja kaavoihin kangistuvan oikeaoppisuuden vaalimiseen. Lopullinen ratkaisu yksittäiseen pedagogis-didaktiseen malliin sitoutumisesta ei enää sisälly tämän kehittämishankkeen piiriin.

Hankkeen toisen tavoitteen – verkko-opetuksen kehittäminen aikuisopiskelijaryhmässä – saavuttamista termin vaativassa mielessä on vaikea myös arvioida. Kehittämistyön todellisten vaikutusten arvioiminen vaatii riittävän pitkän aikajänteen, joka Nuttu-

opintojen kohdalla ulottuu koulutuksen päättymiseen saakka vuonna 2011. On myös haasteellista osoittaa sitä, mikä on juuri tämän hankkeen merkitys koko Nuttu-koulutuksen opetuksen kehittämisessä. Hankkeen yhteydessä kerätty suppea aineisto kuitenkin paljasti verkkoympäristön vuorovaikutuksellisuuden lisäämisen tarpeen, johon hankkeessa pyrittiin vastaamaan. Ensimmäiset merkit viittaavat siihen, että ainakin määrällistä muutosta tavoitteen suuntaan on tapahtunut. Aika näyttää, kuinka laadukasta ja oppimisen kannalta merkityksellistä vuorovaikutuksen lisääntyminen on. Opiskelijoiden oppimista tukevan vuorovaikutuksen vaaliminen on joka tapauksessa tärkeä kehittämiskohde niin Nuttu-opinnoissa, ammatillisessa kasvussa kuin kasvatustieteellisessä tutkimuksessakin.

Lähteet:

- Arvaja, Maarit & Mäkitalo-Siegl, Kati 2006. Yhteisöllisen oppimisen kognitiiviset, sosiaaliset ja kontekstuaaliset tekijät: verkkovuorovaikutuksen näkökulma. Teoksessa Sanna Järvelä & Päivi Häkkinen & Erno Lehtinen (toim.) Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö. Helsinki: WSOY. 125–146.
- Ihanainen, Pekka 2002. Aikuisopettaja ja verkko-opiskelun vaatimukset. Teoksessa Pekka Sallila & Anita Malinen (toim.) Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 152–186.
- Itäsuomalainen oppimisverkosto 2009.
http://www.isoverkosto.fi/fi/content/04_opettajalle/04_verkkopedagogiikka?C:D=193899&C:selres=193899. Luettu 13.10.2009.
- Joutsenvirta, Taina & Kukkonen, Arja (toim.) 2009. Sulautuva opetus- uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kiviniemi, Kari 2000. Johdatus verkkopedagogiikkaan. A: Tutkimusraportteja. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Koistinen, Katri 1998. Verkkopedagogiikka. <http://foto.hut.fi/~koksanen/oty/oty.html>. Luettu 1.10.2009.
- Korhonen, Vesa 2003. Oppijana verkossa. Aikuisopiskelijan oppimiseen suuntautuminen ja oppimiskokemukset verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Tampere: Tampere University Press. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5658-0.pdf>
- Korhonen, Vesa (toim.) 2004. Verkko-opetus ja yliopistopedagogiikka. Tampere: Tampere University Press. http://www.uta.fi/kirjasto/pdf/suoj/Korhonen_verkko-opetus.pdf
- Levonen, Jarmo, Joutsenvirta, Taina & Parikka, Raimo 2009. Blended learning – Katsaus sulautuvaan yliopisto-opetukseen. Teoksessa Taina Joutsenvirta & Arja Kukkonen (toim.) Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 15–23.
- Manninen, Jyri 2000. Kurssikoulutuksesta oppimisympäristöihin. Aikuiskoulutuskäytäntöjen kehityslinjoja. Teoksessa Janne Matikainen & Jyri Manninen (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 29–42.
- Manninen, Jyri & Pesonen, Senja 2000. Aikuisdidaktiset lähestymistavat. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen suunnittelun taustaa. Teoksessa Janne Matikainen & Jyri Manninen (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 63–79.
- Matikainen, Janne 2001. Vuorovaikutus verkossa. Helsinki:Palmenia.

- Matikainen, Janne & Manninen, Jyri 2000. Johdanto. Teoksessa Teoksessa Janne Matikainen & Jyri Manninen (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 7–11.
- Meisalo, Veijo, Sutinen, Erkki & Tarhio, Jorma 2003. Modernit oppimisympäristöt. Helsinki : Tietosanoma.
- Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo. Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 21–43.
- Pesonen, Senja 2000. WWW-ympäristön erityispiirteet ja didaktiikka. Teoksessa Janne Matikainen & Jyri Manninen (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 81–92.
- Ruohotie, Pekka 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.
- Tissari, Varpu, Vahtivuori-Hänninen, Sanna, Vaattovaara, Virpi, Ruokamo, Heli & Tella Seppo 2005. Pedagogiset mallit verkko-opetuksessa – Opettajien ja opiskelijoiden käsityksiä pedagogisten mallien toteutumisesta virtuaaliyliopistohankkeen verkkokursseissa. Teoksessa Seppo Tella, Heli Ruokamo, Jari Multisilta & Riitta Smeds (toim.) Opetus, opiskelu, oppiminen. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 12. Rovaniemi.
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Vanninen, Riikka & Kaunisto-Laine, Sarita 2009. Kasvatustieteitä opistoihin – sulautuvalla opetuksella joustavampaan monimuoto-opintojen järjestämiseen. Teoksessa Taina Joutsenvirta & Arja Kukkonen (toim.) Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 214–224.
- Verkkopedagogiikka 2009.
<http://www.edu.lieto.fi/edulieto/eoppi/verkkopedagogiikka.htm>. Luettu 13.10.2009.
- Verkko-opetuksen kehittäminen ja vakiinnuttaminen 2005. Verkko-opetuksen kehittäminen ja vakiinnuttaminen lukiokoulutuksessa, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa sekä vapaassa sivistystyössä. Työryhmän raportti 21.4.2005. Opetushallitus. <http://www.edu.fi/julkaisut/verkkooetus.pdf>
- VERTTI-Opettajan verkkokurssituki 2009.
<http://www.cs.helsinki.fi/group/vertti/vertti/verope1.shtml>. Luettu 13.10.2009.

LIITE 1

Tampereen yliopisto
 Sosiaalityön tutkimuksen laitos
 Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot

KYSELY MOODLE-OPPIMISYMPÄRISTÖN KÄYTÖSTÄ NUTTU- OPINNOISSA KEVÄTLUKUKAUDELLA 2009

Hyvä Nuttu-opiskelija

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa kokemuksiasi ja näkemyksiäsi Moodle-oppimisympäristön käytöstä nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa kevätlukukaudella 2009.

Kyselyn tuloksia hyödynnetään kolmella toisiinsa kytkeytyvällä tavalla. Ensinnäkin niitä hyödynnetään suunniteltaessa ja toteutettaessa syksyllä 2009 kokonaan verkossa suoritettavaa Nuttu-opintojen opintojaksoa ”Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot”. Vastaamalla kyselyyn voit vaikuttaa opintojakson toteutustapoihin ja sisältöön.

Toiseksi kyselyä hyödynnetään Nuttu-opintojen verkko-opetuksen kehittämisessä ja arvioinnissa yleisemminkin.

Kolmanneksi allekirjoittaneen tarkoituksena on käyttää aineistoa Tampereen ammattikorkeakoulussa suoritettaviin opettajan pedagogisiin opintoihin sisältyvässä kehittämishankkeessa. Kehittämishankkeeni työnimenä on ”Verkko-opetuksen kehittäminen aikuisryhmässä: Tapausesimerkkinä Tampereen yliopiston nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot”. Kehittämishanke toteutetaan vuoden 2009 aikana ja siitä kirjoitetaan erillinen raportti. Tämän kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja ne raportoidaan siten, että yksittäisiä vastauksia ei voi identifioida loppuraportista.

Kysely on laadittu normaalina word-tiedostona. Jos vastaat kyselyyn tietokoneella, lomake saattaa vähän elää kirjoittaessasi, mutta siitä ei tarvitse sen suuremmin välittää.

Helpoimmin vastaaminen käy, jos tallennat tämän lomakkeen omalle tietokoneellesi, täytät sen ja palautat lomakkeen Moodlen NUTTUOR-alustalla olevan palautustyökalun kautta. Mikäli haluat palauttaa lomakkeen postitse, voit printata sen, täyttää käsin ja palauttaa postitse alla olevaan postiosoitteeseen (tai jättää yliopistolla sisäisen postin kuljetettavaksi).

Toivon sinun palauttavan lomakkeen 30.8.2009 mennessä.

terveisin
Juha Nieminen
 yliopistonlehtori
 juha.nieminen@uta.fi

*PALAUTA TARVITTAESSA MIELEESI NUTTU-OPINTOJAKSOJEN SISÄLLÖT JA
TEKNISET RATKAISUT NIIDEN MOODLE-ALUSTOILTA*

Kysymyksissä 1-7 kirjoita X itsellesi sopivimman vaihtoehdon perään ja anna tarvittaessa lisäselvitys.

1. Oliko sinulla kokemusta Moodle-alustasta ennen Nuttu-opintoja?
 1. ei
 2. kyllä
2. Oletko käyttänyt aikaisemmin jotain muuta verkossa olevaa oppimisympäristöä?
 1. ei
 2. kyllä, mitä:
3. Miten suhtaudut tällä hetkellä Moodle-alustan käyttöön yleisesti?
 1. kielteisesti
 2. neutraalisti
 3. myönteisesti
4. Missä käytit Moodle-työskentelyyn tarvittavaa tietokonetta kevätlukukaudella 2009?
 1. työpaikalla
 2. kotona
 3. muualla, missä:
5. Kuinka usein keskimäärin kävit verkossa Nuttu-opintojen Moodle-alustoilla?
 1. vähintään kerran päivässä
 2. joka toinen päivä
 3. vähintään kerran viikossa
 4. vain tarvittaessa
6. Minä aikana yleensä työskentelit Moodle-alustalla?
 1. päiväsaikaan arkipäivisin
 2. iltaisin arkipäivinä
 3. viikonloppuisin
 4. muulloin, milloin:
7. Onko sinulla ollut teknisiä ongelmia Moodlen käytössä?
 1. ei
 2. kyllä, kuvaile millaisia:

8. Arvioi, kuinka hyödyllisiä alla luetellut Moodle-työkalut ovat sinulle olleet.
TÄYTTÖOHJE: Merkitse sopiva asteikon numero arvioitavan työkalun perään.

Arviointiasteikko:

- 1= ei hyötyä
- 2= vähän hyötyä
- 3= en osaa sanoa
- 4= jonkun verran hyötyä
- 5= paljon hyötyä

Arvioitavat Moodle-työkalut:

- Lähipäivien aikataulut
- Opettajien lähettämät uutiset ja tiedotukset
- Koko Nuttu-ryhmän yleinen keskustelualue
- Pienryhmien keskustelualueet
- Tekniset kysymykset atk-tuelle
- Opintojaksojen tavoite- ja sisältökuvaukset
- Luentomateriaalit
- Opintojaksoihin sisältyvien tehtävien ohjeet
- Tehtäviin liittyvät lähdeaineistot
- Tehtävien palautusmahdollisuus Moodleen
- Opettajalta Moodlen kautta saamani palaute
- Linkit Moodlen ulkopuolisiin opiskeluun liittyviin ohjeisiin
- Linkit Moodlen ulkopuolisiin lähdeaineistoihin

9. Kuvaile niitä seikkoja, jotka Moodlen käytössä ovat edistäneet oppimistasi:
10. Kuvaile niitä seikkoja, jotka Moodlen käytössä ovat hidastaneet tai vaikeuttaneet oppimistasi:
11. Millaisissa Moodleen liittyvissä asioissa (teknisissä tai yleisissä) koet tarvitsevasi lisää ohjausta?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 2

Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot – opintojakson oppimisalusta

KURSSI: NUTTU2.2 Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

https://learning.uta.fi/course/view.php?id=4323

Most Visited Getting Started Latest Headlines

Mail :: Inbox (1) Kurssi: NUTTU2.2 Nuorisokasvatu... Tampereen yliopisto

learning.uta.fi ► NUTTU2.2 Nuorisokasvatuksen syventävät opinnot

Vaihda roolia... Muokkaa tilaa päälle

Henkilöt

Osallistujat

Aktivit

Aineistot
Chatt
Keskustelut
Tehtävät
Vikit

Hae keskusteluista

Mene

Tarkennettu haku

Ylläpito

Muokkaa tilaa päälle
Asetukset
Jaa rooleja
Arviointi
Ryhmät
Varmuuskopiointi
Palautus
Tuo
Tyhjää
Raportit
Kysymykset
Tiedot
Rekisteri minit pois
kursilla NUTTU2.2
Nuorisokasvatuksen
syventävät opinnot
Käyttäjätiedot

Omat kurssini

NUTTU1.3
Nuorisokasvatuksen
teorian syventävät opinnot
NUTTU2.1
Kehittämisen projekti ja
siihen liittyvät opinnot
NUTTU2.2
Nuorisokasvatuksen
syventävät opinnot
NUTTUOR Orientaatio
opintoihin ja opintojen
suunnittelu
AIKAA10 Kasvatus
lapsuudessa ja
nuoruudessa
NTYOA1b Nuorisotyön
teoria

Aiheeseen kuvaus

NUTTU2.2

NUORISOKASVATUKSEN SYVENTÄVÄT OPINNOT

5 op

Syksy 2009

Teema: Nuoret ja kansalaiskasvatus

Uutiset

1

OPINTOJAKSON YLEISET TYÖKALUT JA AINEISTOT

Opintojakson yleinen keskustelualue
Opintojakson kuvaus sähköisessä opinto-oppaassa
Teknisiä kysymyksiä

2

MODULI 1

11.9.2009 - 11.10.2009

Käsitte

Moduli 1: Tehtävien ohjeet
Ryhmittähtävän 1 ja yksilötehtävän 1 ohjeet

Aineistot ja aineistovinkit

Moduli 1 aineistovinkkejä
Tampereen yliopiston Nelli-portaalin etäkäyttö
Härninen: Young dual citizens - people of the third space? (tämä linkki vain yliopiston verkossa oleville koneille)
Hökkälä: The diversity of youth citizenships in the European Union (tämä linkki vain yliopiston verkossa oleville koneille)
Nieminen: Citizenship and youth: changes in Finnish youth work after the Second World War (tämä linkki vain yliopiston verkossa oleville koneille)
Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalit (Jyväskylän yliopisto)
kansanvaik.fi -sivusto
Nuorisokasvatusseuran verkkokalaukset

Kalenteri

marraskuu 2009

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Events Key

Yleinen Kurssi
Ryhmä Käyttäjä

Viimeisimmät uutiset

Lisää uusi aihe...

9 marras, 13:59
Juha Nieminen
Nuorisokasvatuksen syventävien
opintojen moduli 3 avattu lisää...

5 marras, 15:49
Juha Nieminen
Wikitekin valmistuksen takana ja
lähesty lisää...

26 loka, 14:10
Juha Nieminen
Moduli 2 puolivälissä lisää...

13 loka, 11:54
Juha Nieminen
Toisten ryhmien töiden
kommentoinnista (yksilötehtävä 1)
lisää...

12 loka, 12:20
Juha Nieminen
Nuorisokasvatuksen syventävien
opintojen moduli 2 on avattu
lisää...

Tulevat tapahtumat

Ei tulevia tapahtumia

Sirry kalenteriin...
Uusi tapahtuma...

Viimeisimmät tapahtumat

Tapahtumat maanantai, 30
marraskuu 2009, 11:25 lähtien

Käynnistä

Kurssi: NUTTU2.2 Nu...
Sosiaalityön tutkimus...
Kevät 2010 Opetush...
Tähti chattiä ohjanne...

FI 11:27

Kurssi: NUTTU2.2 Nuorisokasvatuksen syvennävät opinnot - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

https://learning.uta.fi/course/view.php?id=4323

Most Visited Getting Started Latest Headlines

Mail: Inbox (1)

Kurssi: NUTTU2.2 Nuorisokasvatuksen syvennävät opinnot

Tampereen yliopisto

Vuorokausittainen tapahtumien kattava raportti

Ei uutisia edellisen käynnistä jälkeen

Pienryhmän työskentelyvälineet (työkalut näkyvät vain omalle pienryhmälle):

- Avaustervehdys ryhmälle
- Pienryhmän keskustelualue
- Pienryhmän chat-keskustelualue (yhteinen aika sovittava etukäteen)

Pienryhmien vastaukset (dead line 11.10.2009) ja niiden kommentit (25.10.2009 mennessä):

- Ryhmän 1 lopputulos
- Ryhmän 2 lopputulos
- Ryhmän 3 lopputulos
- Ryhmän 4 lopputulos

3

MODULI 2
12.10.-8.11.2009
Analyyysi

Moduli 2: Tehtävien ohjeet

- Ryhmätehtävän 2 ohjeet
- Ohje välin käyttöön

Tehtävien aineistot

- Opetusministeriön hallinnonala valtion vuoden 2010 talousarvioesityksessä (lehdistötiedote)
- Esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2010 (Nuorisotyön linkkipolku: Yksityiskohtaiset perusteet-Määrärahat-Opetusministeriön hallinnonala-Nuorisotyö)
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2011 (Matti Vanhasen II hallitus)
- EU:n nuorisopolitiikan strategia
- European unionin nuorisotoimintasuunnitelma 2007-2013 (Youth in Action)

Pienryhmän työskentelyvälineet (työkalut näkyvät vain omalle pienryhmälle):

- Pienryhmän oma keskustelualue modulissa 2
- Pienryhmän chat modulissa 2 (ryhmän tulee sopia yhteinen chattialue etukäteen)

Pienryhmien wikiteksti (näkyvä kaikille)

- Pienryhmän oma wiki (tulee olla lopullisessa muodossa 8.11.2009)
- Yleinen keskustelu- ja palautealue wikiästä

Tausta-aineistoja ja lisätietoa

- Opetusministeriön nuorisoyksikön kotisivut
- Perustietoa nuorisotoimialasta -julkaisu
- Nuorisolaki
- EU:n nuoria koskevat säädökset
- European nuorisoportaali
- Council of Europe / Youth

Juhan koewäl

4

5

MODULI 3
9.11.-11.12.2009-10.1.2010
Pedagogiikka

Moduli 3: Tehtävien ohjeet ja palaute

- Yksikötehtävän 2 ohjeet
- Yksikötehtävän 2 palaute (dead line 10.1.2010)

Tehtävien lähddeviinit

- Lähddeviinit sosiaalipedagogiseen näkökulmaan
- Lähddeviinit kriittiseen pedagogiaan näkökulmaan

Tausta-aineistoja ja lisätietoa

- Vaihtuvaa -verkkojulkaisu
- Kansalaiskasvatuksen teemavuoden 2005 aineistoa opetushallituksen sivustolla
- EDUCATION FOR CITIZENSHIP / Unesco

OPINTOJAKSOPALAUTE

Tämä sivu Moodle Docs -sivustolla

Ohjeita ja ohjeita (0/0)

Koti

Done

Käynnistä

Kurssi: NUTTU2.2 Nu...

Sosiaalityön tutkimus...

Kevät 2010 Opetush...

Tamk kehittämishanke...

FI

11:28